

‘Grote gezinnen’ Trees Rengers Huijbers

‘Je was nooit alleen’

Trees Rengers-Huijbers woont in Hatert op de Weem 402, vlak onderaan de Hatertse brug. Ze heeft het daar (Nijmegen) erg naar haar zin. En ze zou ook nooit meer in een dorp of op een boerderij willen wonen. Voor het vele vrijwilligerswerk (o.a. koor, kerk, hartstichting, vrouwenbond) in haar wijk ontving ze de Waalborgspeld en werd ze geridderd. Nu helpt Trees 2 morgens per week haar oudste zus Ans in de Globe. Die zus heeft vroeger zoveel voor het gezin gedaan dat ze dat nu voor haar wil doen. Trees komt uit een zeer kinderrijk gezin van 18. Haar vader heette Jan Huijbers (Peter Johannes, geboren op de Donderberg) en haar moeder Tonia (Antonia) Gerrits en woonde aan de Broekkant in Malden. Het huis van Huijbers staat er niet meer. Trees werd geboren als 15^e net voor haar tweelingzus Corrie. Dat was de tweede tweeling in het gezin. Na hen kwamen er nog twee kinderen. Een zusje maar die is vroeg overleden en Frans was de 18^e. Er waren in het gezin 11 jongens en 7 meisjes. Van de 18 zijn er in de loop van de jaren 6 overleden. Twee ervan in het eerste jaar, misschien door wiegendood. Drie broers zijn overleden toen ze 34 en 44 waren 2 broers zijn 75 en 85 jaar geworden.

Toen ik op 18 april 2016 aan haar vroeg wat volgens haar de oorzaak was dat in haar tijd zoveel grote gezinnen waren, gaf Trees de volgende redenen aan:

Volgens Trees waren er zulke grote gezinnen, omdat er helemaal geen voorbehoedsmiddelen waren. Daarnaast speelde het geloof ook een erg grote rol. ‘Mijn ouders waren ook heel erg katholiek. En Trees vertelt ook nog dat er geen elektrisch licht was, maar gaslicht. Dus dat was op de boerderij vroeg naar bed en vroeg op. Met de looplamp gingen we naar de wc of naar de stal. We gingen iedere dag naar de kerk en op zondagmiddag ook naar het lof. Twee keer heen en twee keer terug lopen.

Mijn moeder kwam zelf uit een gezin van 5. Toen ze zelf 8 was ging haar moeder dood bij een bevalling. Zij kon toen flink aan het werk. Moeder was lief, aardig maar ook streng. Vader was eigenlijk veel te zacht. Hij was enig kind thuis.

Hoe kreeg je moeder al dat werk gedaan met zo’n groot gezin?

Ja, wij hebben van kleins af aan mee aangepakt. Tegen mijn moeder moest je niet zeggen: ‘Dat kan ik niet!’ Zet die ‘kan’ maar neer en pak wat je nodig hebt en aan de slag. Met 9 jaar kon ik al meer dan meiden die nu 20 zijn. Maar we voedden elkaar op zeg maar. Toen ik en mijn zus Corrie en Theo in de 6^e klas van de lagere school zaten is vader op zijn 61^e overleden. Toen was moeder ook nog zo ziek. Ze had een negenoog. Mijn zus Ans (toen 21) en broer Gerard hebben ons toen opgevoed. Ze deden alles voor ons en Gerard werd voogd over ons. Zij zijn bijvoorbeeld pas met 35 en 40 jaar getrouwd.

Wij kregen geen gezinszorg. Er was niemand die in zo’n groot gezin wilde werken. Mijn oudste zus was de klos en heeft veel

school gemist. Ik herinner me de grote pannen en we aten vaak stampot. Dus we hebben veel piepers geschild. We hadden een grote hoekbank met stoelen. Alle kinderen zijn thuis geboren. Ons Riet en Jos waren ook een tweeling. Riet was 3 pond en Jos 8 pond. Ondanks het lage gewicht is Riet er doorgekomen. Moeder heeft alle kinderen borstvoeding gegeven. Ze had bij de 1^e tweeling zelfs zoveel, dat een meisje van de burens daar ook van kreeg. Ik en mijn tweelingzus waren 8 en 6 pond. Dat was niet zo'n groot verschil.

De was werd in een grote wasmachinekuip gewassen. Die moesten we met zijn tweeën bedienen.

Moeder is tenslotte maar 68 geworden, ze is overleden aan suikerziekte. Ze was behoorlijk zwaar. *(En daarom snoept Trees nu ook nooit. En dat kun je zien, een slanke dame dus!)* Het was moeilijk om de eindjes aan elkaar te knopen, maar honger hebben we nooit gehad. We hadden alles van het land, we hadden melk en eieren. Elk jaar werd een varken geslacht en zondags een oude kip. Fruit en bessen aten we zo van boom en struik en er werd ook groente geweekt. Limonade was er niet, wel water of melk. Voor de zondag maakte moeder vanillevla met lange vingers. Dat stond op te stijven in de koude kelder. Want koelkasten waren er toen niet. Dat was echt een traktatie. We hadden alles behalve een paard. Dat mochten we dan lenen van Jan van Casteren (de overbuurman). Daarvoor gingen wij dan bij hen aardappels rapen en rog binden en zo. Zakgeld hebben we nooit gehad. Voor ons de drie jongsten kregen mijn ouders kinderbijslag. Volgens Trees het enige goeie wat de Duitsers ingevoerd hebben. Mijn moeder heeft nooit kunnen fietsen. Haar enige uitje was zondags met de taxi naar de kerk gaan en af en toe ging ze eens naar de Boerinnenbond. Daar hebben Corrie en ik een keer opgetreden verkleed als 2 vrienden. De enige keer dat ik ooit een broek heb gedragen. Dat mocht niet als meisje.

En ik hield helemaal niet van het werk op de boerderij. Ik haatte het koeien melken. Dat moest met de hand en dan op zo'n wiebelkrukje. Dan kwam je in de wei dan had die koe met de uiers in een koeienflats gelegen en die moest je dan schoonpoetsen. Ik knoopte altijd een rood zakdoekje om en dan kreeg je nog die strontstaart in je gezicht. En ik weet dat niemand van ons het fijn vond het boerenwerk. Geen een van ons is boer geworden of met een boer getrouwd.

School en doorleren

Doorleren was er dus niet bij. Ook mijn vader had een goed stel hersens. Hij was in zijn tijd de beste van de klas. Hij wou onderwijzer worden, maar dat kon niet. Hij moest boer worden. We liepen elke dag vanaf de Donderbergweg naar school, maar eerst naar de kerk. Ons huis stond zo'n 3,5 km van de kerk en de school. Dat was zo'n 45 minuten lopen. Als we op school zaten moesten we tussen de middag ook nog de Kruisweg gaan bidden. Iedere morgen moesten we nuchter naar school. Een pakje brood mee voor na de mis en voor tussen de middag. Dan hadden we daarbij ook nog water uit de kraan. Als het warm weer was hadden we zo de adresjes om wat water te drinken. Een ervan was bij Van Raaij (hoek Eikelaarstraat - Worsumseweg).

Er was nog geen kleuterschool en we hebben altijd in gemengde klassen gezeten. Ik zat op school aan de Kasteelsestraat en in de 5^e en de 6^e klas in het boerenbondsgebouw. Meester Schlicher heb ik nooit gehad. Er zaten 22 jongens en 20 meisjes in onze klas. Onze vlechten werden vaak in de inktpot geduwd. Ik kon daar wel tegen. Ik haalde zelf ook graag streken uit. In de 3^e klas hadden we juffrouw Trees (zelfde naam als ik). In de 5^e zaten we bij Meester van den Hogen uit Heumen en in de 6^e bij Meester Groen en over hem kan ik alleen al een boek schrijven. Hij had het al eerder op mijn oudere broers en zussen gemunt en dat kwam omdat vader voor ons Ans opgekomen was toen zij eens heel hard geslagen was. Ik was niet bang, want ik wist dat hij niet meer mocht slaan. Anders zou hij ontslagen worden. Daarom was het voor ons echt niet leuk. Meester Groen had een bijnaam: 'de Vos'.

Broer Henk maakte voor ons van 5 oude fietsen één fiets. Daarmee fietsten ik en mijn tweelingzus om de beurt samen naar de huishoudschool in Malden. Op de huishoudschool hadden we nonnen. Die hadden zo'n grote kap, dat onze geintjes wel uit hun zicht bleven. Ze waren streng, maar we hebben er veel geleerd. Je mocht geen sokjes aan maar moest persé kniekousen dragen. Als aanvoerster had ik met de andere meisjes afgesproken om de kniekousen zover om te draaien dat het sokjes leken. Daarna werd er nooit meer iets van sokjes dragen gezegd. Daar mochten we nooit van het schoolplein af, want rechts was de jongensschool. De jongens kwamen natuurlijk wel aan de poort. Daar leerde ik naaien zelfs op een elektrische naaimachine. We haalden moeder over om ook een elektrische naaimachine te kopen. Toen zijn er thuis heel veel kleren zelf gemaakt.

Sinterklaas

Tot 11 jaar geloofde ik in Sinterklaas. 's Morgens lagen er wat simpele kleurtjes en een kleurboek, een das, handschoenen en een muts. We waren soms wel heel boos. Want die van Van Langen van de fietsenzaak in het dorp kregen met Sinterklaas een fiets. En wij die 4 km naar school moesten lopen kregen er geen. Wij vonden dat heel oneerlijk. Op de lagere school waren wij de enige tweeling en de lievelingetjes van de school. Elk jaar met Sinterklaas mochten wij naar 'boven' (op het toneel) komen.

Niemand kon doorleren

Ik ben na de huishoudschool gaan solliciteren. Ik wilde eigenlijk kapster worden, maar doorleren mocht niet. Ik zei dus tegen mijn zus. Als ik 21 ben, ben ik hier weg. Dan blijf ik niet in dit dorp. Ik ga wel als dienstmeisje in Nijmegen werken. Ik kwam terecht in de Horeca nadat ik eerst in een huishouden had geholpen en ook als verkoopster bij V en D had gewerkt. Toen ik bij de Apendans in de Augustijnenstraat begon wist ik nog geen eens dat het mes rechts moest liggen en de vork links. Van iedere gulden die je verdiende kreeg je zelf een dubbeltje en kon je sparen. De Apendans werd de Potdeksel en later de August en het heet nu Café van Oud. Ik heb daar veel geleerd en 3,5 jaar met plezier gewerkt. Er kwamen daar wel 2000 studenten per dag voor een dagschotel.

Na de lagere school was het voor de oudere broers afgelopen met leren. Ze gingen intern bij een boer werken om geld te verdienen en zo thuis uit de kost te zijn. Alleen Frans, de jongste, mocht doorleren. Hij volgde een technische opleiding. Mijn oudste zussen volgden interne opleidingen voor de gezinszorg in Nijmegen. En Riet werd al gauw dienstmeisje in Nijmegen. Later hebben mijn broers op avondopleidingen wel een vak geleerd.

Je was nooit alleen.

Ja, voor mij was het extra leuk omdat ik een tweelingzus had. Wij waren onafscheidelijk en nu nog. Vader ging vaak met de bakfiets groenten en fruit halen in Nijmegen op de markt. Dan bracht hij wel vaker een paar lapjes mee en dan maakte Riek Willems (buurmeisje) voor ons twee dezelfde jurkjes. Dat moesten we uitdoen als we uit school kwamen. Onze lange haren hadden we ook altijd hetzelfde zitten. Veel mensen konden ons vaak niet uit elkaar houden. Onze ouders kenden een echtpaar uit Berg en Dal die konden geen kinderen krijgen, maar hadden wel veel geld. Daar kregen mijn ouders heel veel kleren van. Mijn tweelingzus en ik hadden het wel eens over ons grote

gezin, mijn vader zei dan: 'Bij de een wil het geld zijn, bij de ander de kinderen'. Maar moeder zei dat ze ons voor geen geld kon missen. We liepen ook altijd op klompen. Mijn vader verzoolde deze zelf. Bijzonder dat ik nu op hoge naaldhakken kan lopen. Daar dans ik nu ook altijd op.

Mijn tweelingzus en ik hebben tot 8 of 9 jaar bij onze ouders op de kamer gelegen. Voor ons had vader een tweepersoons bedje getimmerd. Daarna sliepen we met zijn drieën in een bedstee die uitkwam op een grotere kamer. Vanuit de bedstee stapten we op het bed van 2 oudere zussen. Er stond nog een stoel en kast en dan was de kamer vol. In de keuken ging je een trapje op en daar was de kamer van mijn broers. De zolder was een rommel- en hooizolder. Het was hutjemutje vol, maar we waren tevreden. Speelgoed was er ook niet veel. Ik en Corrie hadden allebei een bal en we hadden een lappenpop. Daarvoor maakte vader van een sinaasappelkistje en een touw een bedje oftewel poppenwagen. Maar we hadden heel veel plaats buiten. Het bos rechts van ons hoorde bij de Donderberg en verder was er nog veel bos in de buurt. Dansen leerden we van elkaar. Dan gingen de stoelen aan de kant en wij vonden het prachtig en mijn moeder genoot als alle kinderen en kleinkinderen er waren. Dansen is nu nog een van haar passies.

Kon je vader met zo'n groot gezin wel van het land wat hij had leven?

Foto familie Huijbers 1940, 13 van de 18 kinderen. Een zoon was in het klooster. Moeder is in verwachting van de 18^e.

We hadden een grote lap grond waar vader planten op kweekte. Daarmee ging hij naar de markt. En er kwamen vaak mensen aan huis om bijv. Boerenkoolplanten te kopen. Ja, we hadden duizenden kippen en 2 x in de week wel 600 eieren. Als de eieren niet

op tijd uitgehaald waren dan zaten de eieren vol poep en die moesten wij met een vochtig doekje schoonmaken. Dat was ons werk (gevangeniswerk!). Een dag van de 6 weken vakantie gingen we met zijn allen naar de speeltuin in Velp bij Grave. De rest van de weken moesten we maiskolven oogsten en aardappels rapen, rog opbinden en bieten en maiskolven schoon maken. Verder was er in en om het huis nog van alles te doen. Als thuis het werk gedaan was moesten we ook bij de buren gaan helpen. Ook de kachel moest gestookt worden. Om die aan te maken raapten we dennenappels uit het bos. In de geut oftewel de keuken stond een groot fornuis en in de kamer een potkachel. In de andere kamers was het koud. We kregen als het heel koud was een warme steen met een handdoek eromheen mee naar bed. Het dak was met riet bedekt. Dat is warmer dan met pannen. Er was wel brandgevaar. Een keer kwamen we uit school en leek ons huis in brand te staan. Het was toen bij de buren. Mijn broers hielden ons rieten dak met emmers water nat.

Terugkijkend op die 'goeie ouwe tijd'

Zo leuk als ik het gehad heb in Nijmegen en nog, ' Ik zou de eerste 17 jaar van mijn leven nooit meer over willen doen, nooit! Vanaf 11 jaar altijd werken en werken wat ik helemaal niet leuk vond. En het koeien melken vond ik wel het allerergste! Je moest gewoon alles aanpakken. En moeder maakte ook geen verschil tussen jongens en meisjes. De jongens waren net zo handig op de naaimachine als wij. Mijn vader was handig en deed alles zelf en mijn moeder ook. De gezinnen van mijn broers en zussen zijn niet groot. Allemaal kregen ze maar 1, 2 of maximaal 3 kinderen. Ik droomde van een tweeling, maar we hebben één dochter gekregen. En zij is kapster geworden.

Interview 18 april 2016 en verhaal: Liesbeth Arts van Casteren, januari 2017

Trees heeft ook over haar ervaringen in de tweede wereldoorlog verteld. Dat wordt een ander verhaal.